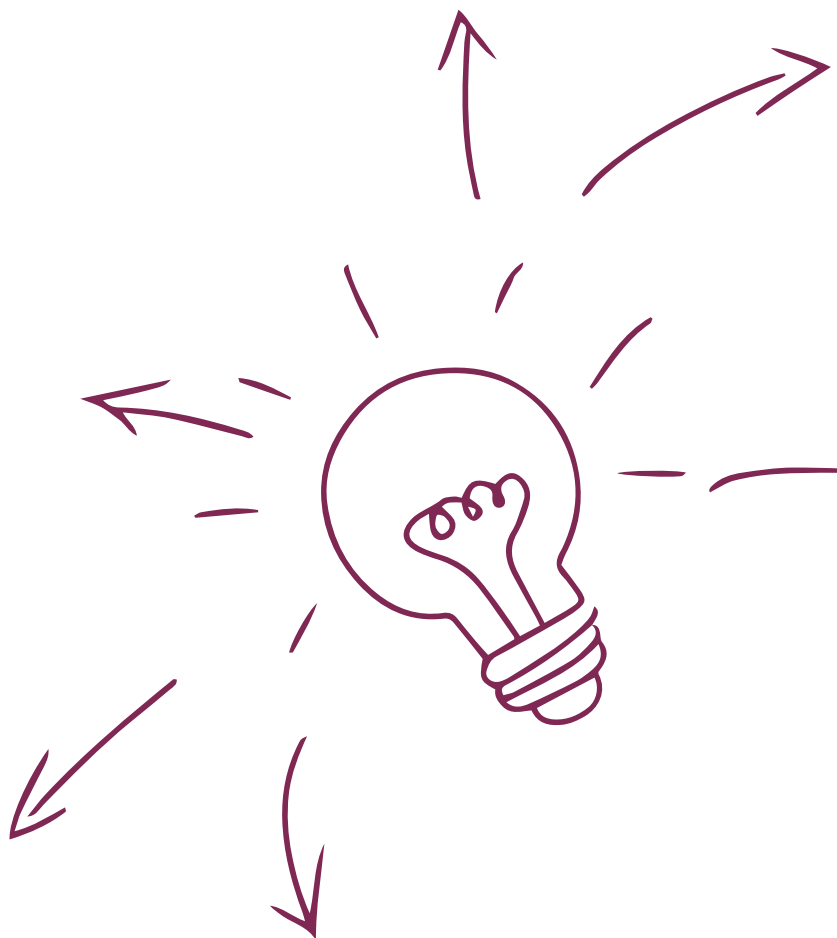

2020–2021 m. m. Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklų veiklos įsivertinimo ir pažangos duomenų analizė

Finansuojama Europos Sąjungos
struktūrinių fondų lėšomis

Vilnius, 2022

Analizė „2020–2021 m. m. Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklų veiklos įsivertinimo ir pažangos duomenų analizė“ parengta įgyvendinant Nacionalinės švietimo agentūros projektą Nr. 09.4.1-ESFA-V-713-02-0001 „Profesinio mokymo ir mokymosi visą gyvenimą informacinių sistemų ir registrų plėtra“. Projektas finansuojamas Europos Sąjungos fondo lėšomis.

Analizę rengė:

Evaldas Bakonis
Asta Buinevičiūtė
dr. Eugenijus Dunajavas
Edita Gailiūtė
dr. Jurgita Subačiūtė
Živilė Urbienė

Konsultavo, teikė duomenis ir informaciją:

Ingrida Šedeckytė-Lagunavičienė
Albina Vilimienė

Pastebėjimus ir pastabas prašome siųsti projekto vadovei Jūratei Drazdauskienei,
el. p. jurate.drazdauskiene@nsa.smm.lt

Cituojant nurodyti šaltinį: 2020–2021 m. m. Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklų veiklos įsivertinimo ir pažangos duomenų analizė. Nacionalinė švietimo agentūra. Projektas Nr. 09.4.1-ESFA-V-713-02-0001 „Profesinio mokymo ir mokymosi visą gyvenimą informacinių sistemų ir registrų plėtra“ (2022).

Kalbos redaktorės: Vilma Pavelčikaitė-Bialoglovienė, Kristina Rozenbergaitė
Dizaineriai-maketuotojai: Valdas Daraškevičius, Vaiva Šatkutė-Marozienė

© Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija
© Nacionalinė švietimo agentūra

Bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos integralios bibliotekų informacinės sistemos (LIBIS) portale ibiblioteka.lt

ISBN 978-609-8275-66-7 (elektroninis)

Turinys

Įvadas	4
Tyrimo metodologija	6
Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklų tobulintos veiklos 2020–2021 m. m.	9
Tobulintų veiklų poveikis Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklų pažangai, mokinių pasiekimams ir pažangai	14
Mokyklos pažanga	14
Mokinių pasiekimai	17
Mokinių pažanga	21
Veiklos, kurias Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklos planavo tobulinti 2021–2022 m. m.	24
Priežastys, galėjusios turėti įtakos mokyklų ir mokinių pažangai	26
Išvados	28
Rekomendacijos	29
Literatūra	30

Įvadas

Jau antrą dešimtmetį Lietuvoje vykdomas bendrojo ugdymo mokyklų veiklos įsivertinimas, kuriuo siekiama užtikrinti mokyklų veiklos kokybę ir skatinti teigiamus pokyčius, numatyti veiklos tobulinimo kryptis, didinti mokyklų savarankiškumą ir atsakomybę. Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme teigiama, kad mokyklų veiklos įsivertinimas ir išorinis vertinimas – vienos iš švietimo kokybės gerinimo priemonių. Mokyklų įsivertinimas ir pažangos stebėjimas – reikšmingas ne tik mokykloms ir mokyklų bendruomenėms, bet visai visuomenei ir švietimo sistemai. Įsivertinant įvardijamos stipriosios, silpnosios ir tobulintinos veiklos sritys padeda nustatyti prioritetus ir kryptingiau planuoti veiklą, o viešai skelbiamos pažangos ataskaitos padeda susidaryti aiškesnį vaizdą apie mokyklos tobulėjimą. Mokyklų įsivertinimo ir pažangos ataskaitos atlieka trejopą funkciją – tarnauja kaip: 1) mokyklos veiklos tobulinimo(si) priemonė; 2) mokyklos atskaitomybės instrumentas; 3) mokyklos veiklų viešinimo priemonė, sudaranti galimybę mokykloms pasidžiaugti rezultatais ir susipažinti su kitų mokyklų gerosiomis patirtimis.

Mokyklų veiklos įsivertinimo procesas padeda siekti geresnių mokyklos veiklos rezultatų, suteikia galimybę mokytojams ir mokyklos vadovybei aptarti reikšmingus mokyklos gyvenimo aspektus, vadybinius sprendimus ir pasitikrinti, ar visa mokyklos bendruomenė turi vienodą mokyklos viziją. Įsivertinimas ir kvalifikacijos tobulinimas pedagogui svarbus ir reikšmingas tiek, kiek jis pats ir mokykla pastebi realius rezultatus, įvertina juos ir sieja su ugdytinio mokymosi kokybės gerėjimu (Barkauskaitė, 2001, cit.

Smilgienė, 2015: 9). „Įsivertinimo rezultatai gali būti pasitelkiami mokyklos, kaip organizacijos, tobulinimui; ugdymo (pamokos) tobulinimui; mokytojų meistriškumo tobulinimui“ (Gudaitė, 2021).

Mokslinėje literatūroje galima rasti nemažai bendrojo ugdymo mokyklų veiklos kokybės vertinimo tyrimų. Romas Prakapas, tyręs Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklų įsivertinimo procesą, pastebi, kad įsivertinimo procesas Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklose tapo sudedamąja mokyklos veiklos dalimi ir turėjo pozityvios įtakos mokyklų bendruomenių pokyčiams, tačiau kai kurios mokyklos, atlikdamos įsivertinimą, susiduria su tam tikrais sunkumais (Prakapas, 2010). 2013 m. atliktas Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklose vykdomo įsivertinimo reikšmės ugdymo proceso kokybės gerinimui tyrimas rodo, kad Lietuvos mokyklų veiklos įsivertinimas, nors ir tapo ugdymo įstaigoms įprastas, yra nepakankamos kokybės (Survutaitė, Venclovė, 2013).

Lietuvos mokyklų įsivertinimo proceso kokybės problemos analizuojamos ir 2018 m. atlikto kompleksinio tyrimo „Bendrojo ugdymo mokyklų bendruomenės mokyklos pažangos samprata“, orientuojantis į Geros mokyklos koncepciją, ataskaitoje (Targamadžė, Žibėnienė, Česnavičienė, 2018). Tyrėjų nuomone, Lietuvos mokyklų bendruomenės neturi aiškios ir vieningos mokyklos pažangos sampratos: vieni daugiau akcentuoja procesą, kiti – siekiamą rezultatą, dar kiti – ir procesą, ir rezultatą. Ketvirtadalio tyrime dalyvavusių mokytojų, mokinių ir jų tėvų nuomone, svarbiausias mokyklos pažangos požymis – kiekvieno mokinio asmenybės branda ir individualias galias atitinkantys akademiniai pasiekimai. Beveik ketvirtadalis mokinių svarbiu pažangos požymiu laiko ne tik ugdytosi pažangą,

bet ir sportinius, meninius, kūrybinius ir kt. pasiekimus (Targamadžė, Žibėnienė, Česnavičienė, 2018).

2020 m. atlikus bendrojo ugdymo mokyklų veiklos kokybės įsivertinimo sėkmę lemiančių veiksnių tyrimą, nustatyta, kad tik labai nedidelėje dalyje (3,4 proc.) mokyklų pastebėta aukščiausiajam lygmeniui ekspertų priskirtina veiklos kokybės įsivertinimo sėkmė (Tumlovskaja, Prakapas, 2020). Pasak tyrėjų, pagrindiniai mokyklų veiklos kokybės įsivertinimo sėkmę lemiantys veiksniai – tikslingas ir aiškiai organizuotas įsivertinimo procesas, prasmingas ir savalaikis įsivertinimo metu gautų duomenų naudojimas bei siekis daryti poveikį organizacijos vystymuisi, atliepiant kaitos iššūkius.

Remiantis Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklų įsivertinimo duomenimis, parengta pažangos sampratos mokyklose analizė (Mikėnė, Gailiūtė, 2020); pasitelkiant 2016 m. ir 2018 m. surinktus mokyklų įsivertinimo duomenis, atlikta vaiko individualios pažangos ir vertinimo bendrojo ugdymo mokyklose analizė (ŠMSM, NVMA, 2019), parengtos bendrojo ugdymo mokyklų veiklos kokybės įsivertinimo rekomendacijos (Survutaitė et al., 2015).

Šia analize siekiama įgyvendinti vieną iš Valstybinėje švietimo 2013–2022 m. strategijoje numatytų tikslų – „įdiegti duomenų analize ir įsivertinimu grįstą švietimo kokybės kultūrą, užtikrinančią savivaldos, socialinės partnerystės ir vadovų lyderystės darną“.

Analizės tikslas – atlikti 2021 metų Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklų įsivertinimo ir pažangos duomenų analizę bei nustatyti sąsajas tarp mokyklų tobulintų veiklų ir pasiektų rezultatų.

Tikslui pasiekti keliami šie **uždaviniai**:

1. Nustatyti, kokius veiklos aspektus Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklos dažniausiai tobulino 2020–2021 m. m. arba 2021 m. ir kokius planavo tobulinti 2021–2022 m. m.

2. Išsiaiškinti, kokį poveikį tobulinta veikla turėjo mokyklų pažangai, mokinių pasiekimams ir pažangai.

Šioje analizėje apžvelgiamos veiklos, kurias mokyklos tobulino 2020–2021 mokslo metais arba 2021 kalendoriniais metais. Analize siekiama paskatinti mokyklas atliepti dar pačiose pirmose Lietuvos švietimo reformos gairėse iškeltą Meilės Lukšienės mintį, kad „visų pirma mokykla turi būti ne objektu, kurį tvarko kas nors iš šalies, o subjektu – veikėju, turinčiu savo veidą, tradicijas, tempus“ (Lukšienė, 1993).

Tyrimo metodologija

Bendrojo ugdymo programas įgyvendinančios mokyklos kiekvienais metais Švietimo valdymo informacinėje sistemoje (toliau – ŠVIS) teikia duomenis apie pažangą. Duomenys pateikiami pagal Nacionalinės švietimo agentūros (toliau – NŠA) parengtą anketą. Mokyklų veiklos įsivertinimo ir pažangos anketa sudaryta vadovaujantis Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2016 m. kovo 29 d. įsakymu Nr. V-267 patvirtinta Mokyklos, įgyvendinančios bendrojo ugdymo programas, veiklos kokybės įsivertinimo metodika.

Analizė parengta remiantis trimis 2021 m. (2020–2021 m. m.) mokyklų veiklos įsivertinimo ir pažangos anketoje pateiktais klausimais:

1. Kokį poveikį mokyklos pažangai turėjo pasirinktos veiklos tobulinimas? (Atsakymą pagrįskite duomenimis, iki 50 žodžių.)

2. Tobulintos veiklos poveikis mokiniams: kaip keitėsi mokinių pasiekimų lygmenys? (Atsakymą pagrįskite duomenimis, iki 50 žodžių.)

3. Tobulintos veiklos poveikis mokiniams: kokį poveikį pasirinktos veiklos tobulinimas turėjo mokinių pažangai? (Atsakymą pagrįskite duomenimis, iki 50 žodžių.)

Iš viso apklausoje dalyvavo 786 mokyklos. Į šiuos klausimus atsakė 778 mokyklos. Mokyklos anketą pildė 2021 m. gruodžio–2022 m. vasario mėnesiais.

Atliekant kokybinę turinio analizę, taip pat pasitelkti atsakymai į anketos klausimą: „Nurodykite 2021 m. (2020–2021 m. m.) tobulintos veiklos rodiklio numerį“. Vertinant atsakymų atitiktį nurodytam rodikliui, remtasi bendrojo ugdymo programas įgyvendinančių mokyklų veiklos kokybės įsivertinimo metodikos 1 priede „Mokyklos, įgyvendinančios bendrojo ugdymo programas, veiklos kokybės įsivertinimo modelio sandara“ pateiktais rodiklių aprašymais ir atsakymuose pateiktais pagrįstais įrodymais, t. y. „skaidriai surinktais ir patikimais, realią mokyklos situaciją iliustruojančiais duomenimis ir informacija“ (Survutaitė et al., 2015). Rengiant duomenis analizei, atsakymai į šiuos tris klausimus užkoduoti naudojant kodavimo schemas. Atsakymai į visus klausimus koduojami dviem etapais (žr. 1 lentelę).

1 lentelė. Kodavimo schema

Klausimas	I etapas	II etapas
Kokį poveikį mokyklos pažangai turėjo pasirinktos veiklos tobulinimas? (Atsakymą pagrįskite duomenimis, iki 50 žodžių.)	Vertinama atitiktis 18-ame anketos klausime mokyklos nurodytam tobulintos veiklos rodikliui (atitinka ar neatitinka).	Mokyklos nurodytą rodiklį atitinkantys atsakymai koduojami vertinant užfiksuotą pažangą (pažanga yra arba pažangos nėra).
Tobulintos veiklos poveikis mokiniams: kaip keitėsi mokinių pasiekimų lygmenys? (Atsakymą pagrįskite duomenimis, iki 50 žodžių.)	Vertinama atsakymo atitiktis pateiktam klausimui (atitinka ar neatitinka).	Pateiktą klausimą atitinkantys atsakymai koduojami vertinant pasiekimų lygmens kaitą (pagerėjo, pablogėjo arba nesikeitė).

Klausimas	I etapas	II etapas
Tobulintos veiklos poveikis mokiniam: kokį poveikį pasirinktos veiklos tobulinimas turėjo mokinių pažangai? (Atsakymą pagrįskite duomenimis, iki 50 žodžių.)	Vertinama atitiktis mokyklos nurodytam tobulintos veiklos rodikliui (atitinka arba neatitinka).	Mokyklos nurodytą rodiklį atitinkantys atsakymai koduojami vertinant užfiksuotą pažangą (pažanga yra arba pažangos nėra).

Analizuojant duomenis, remiamasi mokyklos veiklos kokybės įsivertinimo modeliu. Modelį sudaro keturios vertinimo sritys, susijusios priešastiniais ryšiais: „Rezultatai“, „Ugdymas(is) ir mokinių patirtys“, „Ugdymo(si) aplinkos“, „Lyderystė ir vadyba“. Kiekvienoje srityje išskirtos temos, apibrėžiančios mokyklos kokybės kryptis, ir rodikliai, nusakantys

mokyklos kokybės matmenį. Diagramose ir lentelėse įsivertinimo sritys, temos ir rodikliai nurodyti skaitiniais kodais pagal bendrojo ugdymo programas įgyvendinančių mokyklų veiklos kokybės įsivertinimo metodikos 1 priedą. Šių kodų reikšmės pateikiamos 2 lentelėje.

2 lentelė. Bendrojo ugdymo programos įgyvendinančių mokyklų veiklos kokybės įsivertinimo sričių, temų ir rodiklių kodų reikšmės

Sritis	Tema	Rodiklis
1. Rezultatai	11. Asmenybės branda	111. Asmenybės tapsmas
	12. Pasiekimai ir pažanga	121. Mokinio pasiekimai ir pažanga
		122. Mokyklos pasiekimai ir pažanga
2. Ugdymas(is) ir mokinių patirtys	21. Ugdymo(si) planavimas	211. Ugdymo(si) tikslai
		212. Ugdymo planai ir tvarkaraščiai
		213. Orientavimasis į mokinių poreikius
	22. Vadovavimas mokymuisi	221. Mokymosi lūkesčiai ir mokinių skatinimas
		222. Ugdymo(si) organizavimas
	23. Mokymo(si) patirtys	231. Mokymasis
		232. Ugdymas mokyklos gyvenimu
	24. Vertinimas ugdant	241. Vertinimas ugdymui
		242. Mokinių įsivertinimas

Sritis	Tema	Rodiklis
3. Ugdymo(si) aplinkos	31. Įgalinanti mokytis fizinė aplinka	311. Įranga ir priemonės
		312. Pastatas ir jo aplinka
		313. Aplinkų bendrakūra
	32. Mokymasis be sienų	321. Mokymasis ne mokykloje
		322. Mokymasis virtualioje aplinkoje
4. Lyderystė ir vadyba	41. Veiklos planavimas ir organizavimas	411. Perspektyva ir bendruomenės susitarimai
		412. Lyderystė
		413. Mokyklos savivalda
	42. Mokymasis ir veikimas komandomis	421. Veikimas kartu
		422. Bendradarbiavimas su tėvais
		423. Mokyklos tinklaveika
	43. Asmeninis meistriškumas	431. Kompetencija
		432. Nuolatinis profesinis tobulėjimas

Šaltinis: Mokyklos, įgyvendinančios bendrojo ugdymo programas, veiklos kokybės įsivertinimo metodikos modelio sandara

Duomenų analizei naudoti aprašomosios statistikos metodai. Siekiant atskleisti mokyklos tobulintų veiklų aspektų (silpnųjų, stipriųjų), veiklų rezultatų (mokyklos pažangos,

mokinio pasiekimų, mokinio pažangos) dažnius, skaičiuojamas procentinis atvejų pasiskirstymas. Siekiant apibrėžti minėtų dažnių grupes, skaičiuojami kvartilai.

Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklų tobulintos veiklos 2020–2021 m. m.

pritaikyti prie pokyčių ir atliepti naujausias mokymo(si) tendencijas, siekdamas didesnio efektyvumo ir kokybės. Mokyklos veiklų, kurios tobulintos 2020–2021 m. m. (arba 2021 m.), pasiskirstymas vaizduojamas 1 pav. (šiam ir kituose paveiksluose nurodyti rodiklių pavadinimai ir numeriai pagal 2 lentelę).

Mokyklos, kaip ir kitos organizacijos, planingai tobulina veiklą, norėdamos geriau

1 pav. 2020–2021 m. m. Lietuvos mokyklų tobulintų veiklų pasiskirstymas, proc., N = 778

Pastaba. Iš viso apklausoje dalyvavo 786 mokyklos, iš jų 7 mokyklos nepateikė atsakymo į šį klausimą. Paveiksle pateikiami 779 mokyklų atsakymai.
Šaltinis: Bendrojo ugdymo mokyklų 2020–2021 m. m. įsivertinimo ir pažangos anketos duomenys

Mokyklų tobulintas veiklas pagal dažnį galima suskirstyti į penkias grupes, tačiau svarbu pastebėti, kad skirtumai tarp grupių netolygūs. Pirmoji grupė – veiklos, kurias mokyklos rinkosi tobulinti labai retai: mažiau nei 2 proc. mokyklų tobulino „Lyderystės ir vadybos“ srities veiklas, įvardijamas rodikliais „Mokyklos tinklaveika“, „Mokyklos savivalda“, „Kompetencija“ ir „Nuolatinis profesinis tobulėjimas“. Į šią grupę taip pat pateko ir tokios svarbios mokyklos veiklos kaip „Aplinkų bendrakūra“ ir „Ugdymo(si) tikslai“. Antroji grupė – gana retai pasirenkamos tobulinti mokyklos veiklos, kurių pasirinkimo dažnis yra iki 4 proc.; trečioji grupė – vidutiniškai dažnai pasirenkamos tobulinti veiklos, kurių pasirinkimo dažnis svyruoja nuo 4 proc. iki 7 proc. Ketvirtoji grupė – dažnai pasirenkamos tobulinti veiklos, kurių pasirinkimo dažnis viršija 7 proc., t. y. šias veiklas pasirinko tobulinti 56,8 proc. mokyklų. Tokį pasirinkimą galima paaiškinti šių veiklų („Ugdymo(si) organizavimas“, „Mokymasis“, „Mokymasis virtualioje aplinkoje“, „Mokinių įsivertinimas“, „Mokinio pasiekimai ir pažanga“) reikšme sėkmingam mokyklos misijos įgyvendinimui. Pagal *Geros mokyklos koncepcijos sampratą*, mokyklos misijos įgyvendinimui svarbiausi geri (pageidaujami, priimtini) ugdymo rezultatai ir turtingos, įsimenančios, prasmingos, malonios gyvenimo mokykloje ir mokymosi patirtys (*Geros mokyklos koncepcija*, 2015).

Mokyklos tobulina savo veiklą siekdamos įvairių tikslų – didesnio efektyvumo, geresnės kokybės ir sėkmingesnės adaptacijos. Galima daryti prielaidą, kad dalis mokyklų tobulino tas veiklos sritis, kuriose jautėsi silpnos, arba rinkosi tobulinti tas veiklas, kurioms pasirodė reikšmingiausios siekiant mokyklos tikslų, susijusių su ugdymo(si) kokybės užtikrinimu. Mokyklų buvo prašoma, pildant pažangos ir įsivertinimo anketą,

įvardyti silpnuosius savo veiklos aspektus (2 pav.). Silpnųjų aspektų įsivertinimo rezultatai patvirtina prielaidą, kad daugelio mokyklų netenkina esama (su ugdymu susijusių) veiklų kokybė, todėl būtent šias sritis mokyklos daugiausiai rinkosi tobulinti.

Daugelis mokyklų silpniausiu veiklos aspektu įvardijo ugdymo(si) organizavimą ir mokymąsi. Šiuos ugdymo organizavimo ir mokymosi sunkumus galima sieti su COVID-19 pandemija, kuri 2020–2021 m. m. turėjo didelės įtakos – nemaža dalis ugdymo ir kitų veiklų mokyklose buvo organizuojamos nuotoliniu būdu. Darbui ir ugdymui nuotoliniu būdu būtini nauji mokymo(si) metodai, organizavimo ir informacinių technologijų valdymo įgūdžiai, taigi nenuostabu, kad mokyklos pajuto šių įgūdžių ir žinių stoką. Lyderystės ir vadybos veiklas, kaip silpnąsias, nurodė mažiausia dalis mokyklų. Sėkmingam ugdymo(si) proceso organizavimui būtini gerų vadybos įgūdžių turintys lyderiai, tačiau greičiausiai ne jų stoka lėmė, kad didžioji dalis mokyklų susidūrė su ugdymo(si) proceso organizavimo sunkumais. Galima daryti prielaidą, kad šie sunkumai susiję ne su žmogiškaisiais resursais, o su kitomis, išorinėmis aplinkybėmis. Mokyklos gana gerai vertina savo veiklą tokiose srityse kaip: „Mokyklos savivalda“, „Nuolatinis profesinis tobulėjimas“, „Aplinkų bendrakūra“, „Mokyklos tinklaveika“, „Ugdymo planai ir tvarkaraščiai“, „Kompetencija“. „Ugdymo(si) tikslų“ veikla šiuo metu apskritai beveik nekelia problemų – šią sritį kaip silpną įvardijo tik kelios mokyklos; galbūt tai byloja, jog mokyklose orientuojamasi į gana siaurą tikslą – išoriniu vertinimu matuojamus mokinių pasiekimus (Nacionalinį mokinių pasiekimų patikrinimą (toliau – NMPP)); Pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimą (toliau – PUPP); valstybinius brandos egzaminus (toliau –

2 pav. Mokyklų įvardyti silpnieji veiklos aspektai, proc., N = 767

Pastaba. Iš viso apklausoje dalyvavo 786 mokyklos, iš jų 19 nepateikė atsakymo į šį klausimą. Paveiksle pateikiami 767 mokyklų atsakymai.
Šaltinis: Bendrojo ugdymo mokyklų 2020–2021 m. m. įsivertinimo ir pažangos anketos duomenys

VBE)), kurie dažnai tampa pačiu svarbiausiu ugdymo(si) tikslu.

Nepaisant pirminio panašumo tarp įvardytų silpnųjų veiklos aspektų ir veiklos sričių, kurios tobulintos 2020–2021 m. m., vis dėlto tik 147 mokyklos (maždaug 20 proc.) tobulino būtent tuos veiklos aspektus, kuriuos įvardijo kaip silpnuosius. Didžioji dalis mokyklų renkasi tobulinti tas sritis, kurios nėra pačios silpniausios. Galimos kelios tokio pasirinkimo priežastys – galbūt mokyklos pirmiausiai renkasi tobulinti tas sritis, kurias

gali gana nesunkiai pakeisti (pvz., gauna tam skirtų lėšų), siekia dar labiau išryškinti ir užtvirtinti stipriąsias puses arba koncentruojasi į pagrindinių, aiškiausiai matomų mokyklos veiklos rezultatų gerinimą, t. y. į mokinių pasiekimus. Suprantamas mokyklų siekis per kuo trumpesnę laiką pademonstruoti kaip įmanoma geresnius rezultatus, tačiau reikėtų atkreipti dėmesį, kad, žvelgiant iš laiko perspektyvos, tvarų mokinių pasiekimų lygio augimą užtikrina tik nuoseklus ir ilgalaikis įvairių mokyklos veiklos sričių tobulinimas.

Stipriomis laikomos mokyklos veiklos sritys liudija apie mokyklos sėkmes ir atspindi unikalius jos bruožus. Įsivertinimo ir pažangos anketoje mokyklos buvo prašomos iš

pateikto sąrašo pasirinkti stipriausias savo veiklos sritis – mokyklų pasirinkimų pasiskirstymas pateikiamas 3 paveiksle.

3 pav. Mokyklų įvardyti stiprieji veiklos aspektai, proc., N = 771

Pastaba. Iš viso apklausoje dalyvavo 786 mokyklos, iš jų 15 nepateikė atsakymo į šį klausimą. Grafike pateikiami 771 mokyklos atsakymai.

Šaltinis: Bendrojo ugdymo mokyklų 2020–2021 m. m. įsivertinimo ir pažangos anketos duomenys

Didžiausia dalis mokyklų savo stipriosiomis pusėmis laiko orientavimąsi į mokinių poreikius, ugdymą mokyklos gyvenimu, vertinimą ugdymui, ugdymo(si) organizavimą. Šis įvertinimo rezultatas džiugina, nes pedagogų gebėjimas planuoti ir organizuoti ugdymą, remiantis mokinių poreikiais, ugdymo

diferencijavimas, individualizavimas ir suasmeninimas – patikimiausias kelias siekti kiekvieno mokinio asmeninės pažangos. Tyrimo „Nuotolinio vaikų ugdymo pandemijos dėl COVID-19 metu iššūkių tyrimas Lietuvoje“ duomenimis, pandemija padidino egzistuojantį mokinių pasiekimų atotrūkį, sumažėjo

specialiųjų poreikių mokinių ir mokinių iš socialinės rizikos šeimų, vidutinius ir žemus pasiekimus turinčių mokinių mokymosi motyvacija (Jusienė et al., 2021), tad sėkmingos mokyklų pastangos orientuotis į kiekvieno mokinio poreikius itin sveikintinos. Antroji pagal pasirinkimų dažnį – ugdymo mokyklos gyvenimu sritis – taip pat tapo itin aktuali po pandemijos, kai po ilgo karantino mokiniai vėl galėjo susitikti mokyklose, ne nuotoliniu būdu. Dalyvavimas mokyklos gyvenime toks pat svarbus asmenybės augimui, kaip ir formalusis ugdymas, taigi tikėtina, kad mokyklos, norėdamos sumažinti pandemijos žalą, teikė daug dėmesio šiai sričiai.

Labai nedaug mokyklų stipriaisiais veiklos aspektais laiko aplinkų bendrakūros ir mokyklos savivaldos rodiklius. Galima numanyti, kad, vykstant nuotoliniam ugdymui, mokyklos aplinkų bendrakūrai skirta mažiau dėmesio, tačiau žemas mokyklų savivaldos rodiklis kelia nerimą ir reikalauja gilesnių įžvalgų. Galima daryti prielaidą, kad visos Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklos jaučiasi pakankamai savivaldžios ir yra parengusios strateginius perspektyvinius veiklos planus, todėl nemato poreikio tobulinti šios srities.

Gretinant tobulintas veiklas ir įvardytus stipriuosius mokyklos aspektus, galima teigti, kad mokyklos pasirinkimas tobulinti veiklą silpnai susijęs su mokyklos stiprybėmis – tik 93 (apie 12 proc.) mokyklos tobulino tas veiklas, kurias įvardijo kaip stipriausias.

Atlikus duomenų analizę, nepavyko nustatyti akivaizdžių dėsningumų, kodėl mokyklos renkasi tobulinti atitinkamas veiklas: vienos mokyklos renkasi stiprinti silpnuosius aspektus, kitos elgiasi priešingai – stiprina sėkmingas veiklas, kuriomis mokykla didžiuojasi ir jaučiasi išskirtinė. Lieka atviras klausimas, kodėl beveik du trečdaliai visų mokyklų tobulino veiklas, kurių nepriskyrė nei silpniesiems, nei stipriesiems mokyklos aspektams. Galbūt tai priklauso nuo galimybės dalyvauti vienoje ar kitoje patrauklioje kvalifikacijos programoje, o gal tai lemia tam tikri vietos sąlygų nulemti pragmatiški motyvai – dalyvavimas specifiniame projekte, galimybė gauti finansavimą, pavyzdžiui, aplinkos pertvarkymui ar pan. Siekiant geriau suprasti mokyklų situaciją ir poreikius, reiktų atlikti gilesnį mokyklų tobulintinių veiklų pasirinkimo motyvų tyrimą.

Tobulintų veiklų poveikis Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklų pažangai, mokinių pasiekimams ir pažangai

Geros mokyklos koncepcijoje nurodyti „pagrindiniai ir pageidaujami mokyklos veiklos rezultatai – mokinių asmenybės branda, individualias galimybes atitinkantys ugdymo(si) pasiekimai ir nuolatinė ugdymo(si) pažanga“ (Geros mokyklos koncepcija, 2015). Mokyklų įsivertinimo ir pažangos anketoje mokyklų buvo prašoma aprašyti, kokį poveikį 2020–2021 m. m. mokyklos tobulinta veikla turėjo mokyklos pažangai, mokinių

pasiekimams ir pažangai. Analizuojant pateiktus aprašymus, pastebėta, kad mokyklos susiduria su įvairiais sunkumais, įvardijant, aprašant ar aiškinant apklausos rezultatus.

Mokyklos pažanga

Prieš aptariant 2020–2021 m. m. mokyklų tobulintos veiklos poveikį mokyklos pažangai, pirmiausiai vertėtų apžvelgti mokyklų pateiktus pažangos aprašymus, identifikuojant keletą pagrindinių problemų.

Analizuojant kokybinius duomenis, nustatyta, kad 583 mokyklų (maždaug 74 proc.) pateiktas mokyklos pažangos aprašymas atitinka anketos klausime mokyklos nurodytą 2020–2021 m. m. tobulintos veiklos rodiklį; 200 (26 proc.) mokyklų atsakymuose nenusatyta tiesioginio ryšio tarp tobulintos veiklos ir mokyklos pažangos (žr. 3 lentelę).

3 lentelė. Tipiški ryšio tarp 2020–2021 m. m. tobulintos veiklos ir pasiektos pažangos stokos pavyzdžiai

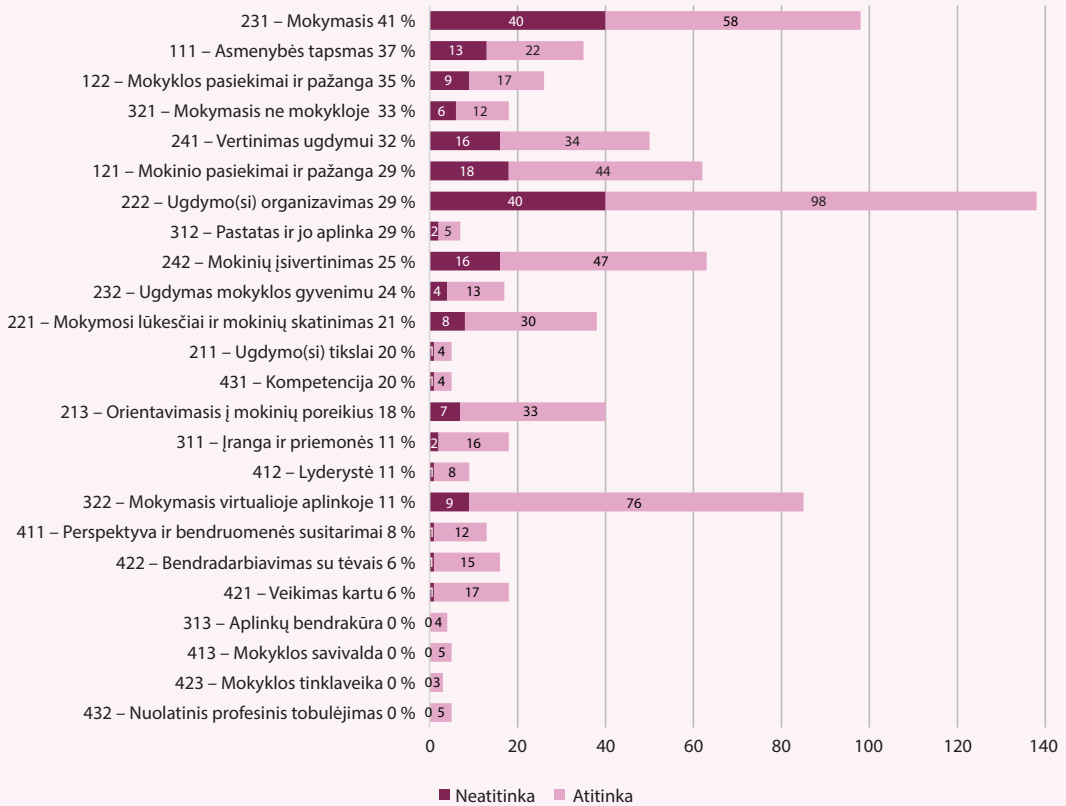
Nr.	Nurodytas mokyklos tobulintos veiklos rodiklis	Pažangos aprašymas
1.	Mokyklos pasirinktas tobulinti veiklos rodiklis – 222, „ Ugdymo(si) organizavimas “. Pagrindinis dėmesys skiriamas (raktiniai žodžiai): diferencijavimui, individualizavimui, suasmeninimui .	Aprašyme nurodyta, kad tobulinta veikla turėjo poveikį ugdymo turinio integravimui („... įgyvendinta dalykų integracija (tarpdiscipliniškumas). 94 proc. mokytojų, 71 proc. mokinių teigia, jog mokytojai į savo mokomąjį turinį integruoja sveiką gyvenseną, ugdymą karjerai, verslumą ir mokomąją medžiagą pateikia įvairiais būdais“) bei informacinių ir komunikacijos technologijų naudojimui („Mokytojai pamokose tikslingai naudoja informacines komunikacijos technologijas ir siūlo mokiniams jas taikyti ruošiant namų darbus. Taiko jas vertinant ir įsivertinant“).
2.	Mokyklos pasirinktas tobulinti veiklos rodiklis – 241, „ Vertinimas ugdymui “. Pagrindinis dėmesys skiriamas (raktiniai žodžiai): pažangą skatinančiam grįžtamajam ryšiui .	Poveikio aprašyme, vietoje vertinimo ypatumų ar pažangą skatinančio grįžtamojo ryšio aprašymo, pateikiami duomenys apie mokinių pasiekimus : „Mokyklos pažangumas 100 proc. Visi mokiniai sėkmingai baigė mokyklą, buvo perkelti į aukštesnes klases. 10 kl. mokiniai, baigę mūsų mokyklą, sėkmingai tęsia mokymąsi x mieste, y rajono mokyklose.“

Šaltinis: Bendrojo ugdymo mokyklų 2020–2021 m. m. įsivertinimo ir pažangos anketos duomenys

Šiuose dviejuose pateiktuose pavyzdžiuose nėra atitikties tarp tobulintos veiklos ir mokyklos pažangos. Tokių atvejų –

nemažai – tobulintų veiklų ir mokyklos pažangos aprašymų atitikties pasiskirstymas pateikiamas 4 paveiksle.

4 pav. 2020–2021 m. m. tobulintų veiklų ir mokyklos pažangos aprašymų atitikties pasiskirstymas (neatitiktis dalis procentais ir atvejų skaičius), N = 778

Pastaba. Iš viso apklausoje dalyvavo 786 mokyklos, iš jų 8 nepateikė atsakymo į šį klausimą. Paveiksle pateikiami 778 mokyklų atsakymai. Procentai skaičiuojami nuo atitinkamą veiklą tobulinti pasirinkusių mokyklų skaičiaus.

Šaltinis: Bendrojo ugdymo mokyklų 2020–2021 m. m. įsivertinimo ir pažangos anketos duomenys

Diagramoje pateikiami duomenys apie tai, kuri mokyklų tobulintų veiklų dalis (procentais) atitiko arba neatitiko pažangos aprašymą. Taip pat matomas atvejų skaičius, nurodantis, keliuose aprašymuose nustatyta tobulintos veiklos ir pažangos aprašymo atitiktis, o keliuose šio ryšio nepastebėta. Nustatčius kvartilius, galima išskirti 4 tobulintų veiklų grupes: pirmąją grupę sudaro tobulintos veiklos, kurių poveikio mokyklos pažangai

aprašymai pateikti geriausiai, – nustatyta iki 10 proc. netinkamų aprašymų, kuriuose nėra atitikties tarp nurodyto tobulintos veiklos rodiklio ir aprašymo. Antrąją grupę sudaro veiklos, kurių netinkamų poveikio aprašymų dalis svyruoja nuo 11 iki 20 proc.; į trečiąją grupę patenka veiklos, kurių netinkamų poveikio aprašymų dalis svyruoja nuo 21 iki 30 proc.; ketvirtąją grupę sudaro veiklos, kurių netinkamų poveikio aprašymų dalis

sudaro daugiau nei 30 proc. Pavyzdžiui, netinkamų tobulintos veiklos „Mokymasis“ pažangos aprašymų dalis didžiausia – ji sudaro net 41 proc.; veiklos „Asmenybės tapsmas“ – 37 proc.

Didelei daliai anketą pildžiusių mokyklų atstovų vienos pagrindinių mokyklos veiklų – mokymosi pažangos – aprašymas tapo pakankamai sudėtinga užduotimi. Pradėjus gilintis į sąvokos „mokymasis“ prasmę, tampa akivaizdu, jog nėra taip paprasta aprašyti ir duomenimis pagrįsti kompleksiską ir įvairiapusę mokymosi veiklą, nes mokymasis negali būti tapatinamas tik su pamatuojamais mokinių pasiekimais. Mokymosi proceso sėkmę atspindi ne tik mokymosi rezultatas, bet ir procesas – mokinio ir mokytojo sąveika, mokymo(si) aplinkos įtaka, mokinio įgytos pradinės žinios, gebėjimai, kompetencijos ir pan. Anot suomių edukologo Pasi Sahlberg'o, mokymosi sampratos gali būti skirtingos ir priklauso nuo teorijos, kuria vadovujamasi. Pavyzdžiui, bihevioristinė samprata mokymąsi traktuoja kaip elgesio kitimą, o konstruktyvizmas mokymąsi apibrėžia kaip aktyvų individo vaidmenį apdorojant informaciją ir konstruojant žinias (Sahlberg, 2005). Abi teorijos akcentuoja skirtingus mokymosi proceso ypatumus, tačiau abiejų atstovai sutaria, kad aprašyti mokymosi procesą ir konstatuoti mokymosi pažangą nepaprastai sudėtinga. Ugdymo(si) organizavimo aprašymas taip pat kelia panašių iššūkių – apie ugdymo(si) pažangą negali būti sprendžiama tik iš galutinio rezultato – mokinių pasiekimų, nes ugdymo(si) organizavimas yra mokymo ir mokymosi procesu sąveikos dalis.

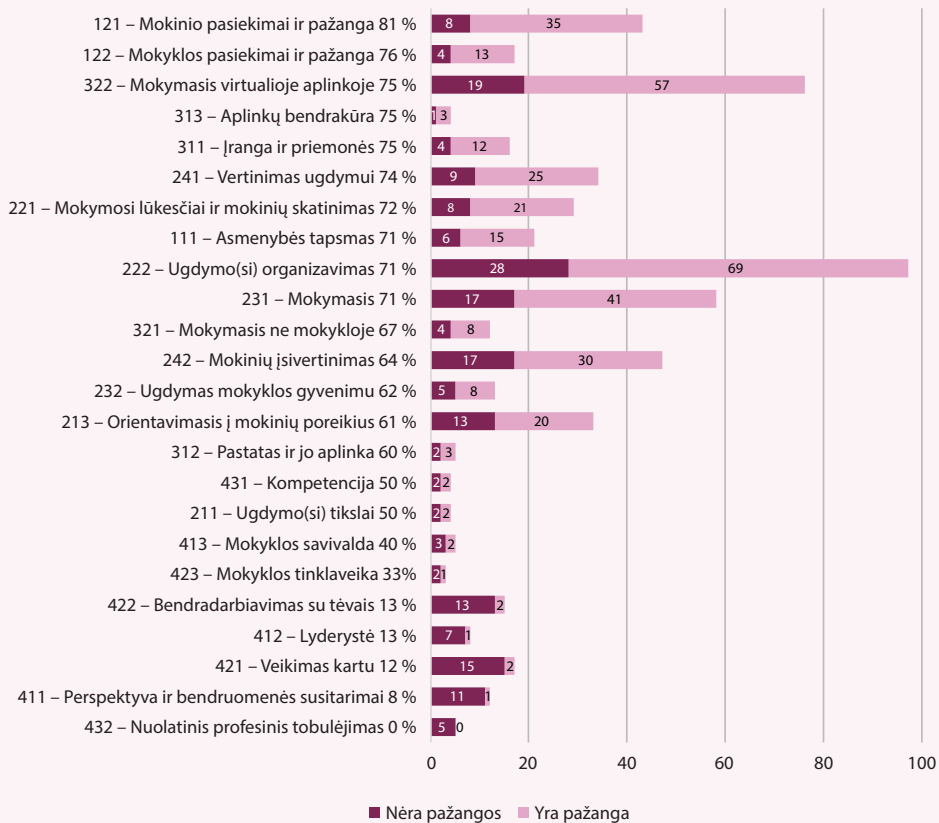
Atliekant tolesnį mokyklų 2020–2021 m. m. tobulintų veiklų poveikio mokyklos pažangai tyrimą, analizuojami tik

tinkami, t. y. duomenimis grindžiami ir argumentuoti apibūdinami mokyklų pažangos aprašymai. Apibendrinta informacija apie mokyklų 2020–2021 m. m. tobulintų veiklų poveikį mokyklų pažangai pateikiama 5 paveiksle.

Pagal poveikį mokyklos pažangai tobulintas veiklas galima suskirstyti į tris grupes. Pirmoji grupė – veiklos, kurių poveikis mokyklos pažangai nedidelis, – iki 30 proc. atitinkamas veiklas tobulinusių mokyklų konstatuoja, kad tobulinta veikla turėjo poveikį mokyklų pažangai. Šios grupės ypatumas – santykinai nedidelis atveju, t. y. tobulinamų veiklų, skaičius. Kiekvienas nesėkmės atvejis grupėje, kurios kiekvienos veiklos bendras skaičius siekia ne daugiau kaip 17 atveju, jau yra reikšmingas. Antroje grupėje atsiduria veiklos, kurių tobulinimas turėjo vidutinį poveikį mokyklos pažangai, – nuo 31 iki 70 proc. šias veiklas pasirinkusių mokyklų pasiekė mokyklos pažangos. Trečiąją grupę sudaro veiklos, kurių tobulinimas mokyklos pažangai turėjo didžiausią poveikį – daugiau nei 70 proc. šias veiklas tobulinusių mokyklų padarė pažangą. Didžiulį poveikį mokyklos pažangai turėjo su materialinės bazės turinimu susijusi veikla „Įranga ir priemonės“ ir „Aplinkų bendrakūra“ (75 proc.) – šių veiklų tobulinimo poveikį mokyklos pažangai nesudėtinga aprašyti – kiekviena įsigyta priemonė akivaizdžiai prisideda prie bendros mokyklos gerovės didinimo. Vis dėlto, jei vertintume absoliučiais skaičiais išreikštą pažangą, pastebėtume, kad daug dažniau mokyklos deklaruoja pasiekusios pažangą tobulindamos tokias reikšmingas veiklas kaip „Ugdymo(si) organizavimas“, „Mokymasis virtualioje aplinkoje“, „Mokymasis“, „Mokinių pasiekimai ir pažanga“, „Mokinių įsivertinimas“.

5 pav. 2020–2021 m. m. mokyklų tobulintų veiklų pasiskirstymas pagal poveikį mokyklos pažangai (poveikis procentais ir atvejų skaičius), N = 578

Pastaba. Iš viso apklausoje dalyvavo 786 mokyklos, iš jų 7 nepateikė atsakymo į šį klausimą. Iš pateiktų 779 atsakymų 578 atitiko veiklos aprašymą, o 201 – neatitiko. Paveiksle pateikiami 578 mokyklų atsakymai. Procentai skaičiuojami nuo atitinkamą veiklą tobulinti pasirinkusių mokyklų skaičiaus. Šaltinis: Bendojo ugdymo mokyklų 2020–2021 m. m. įsivertinimo ir pažangos anketos duomenys

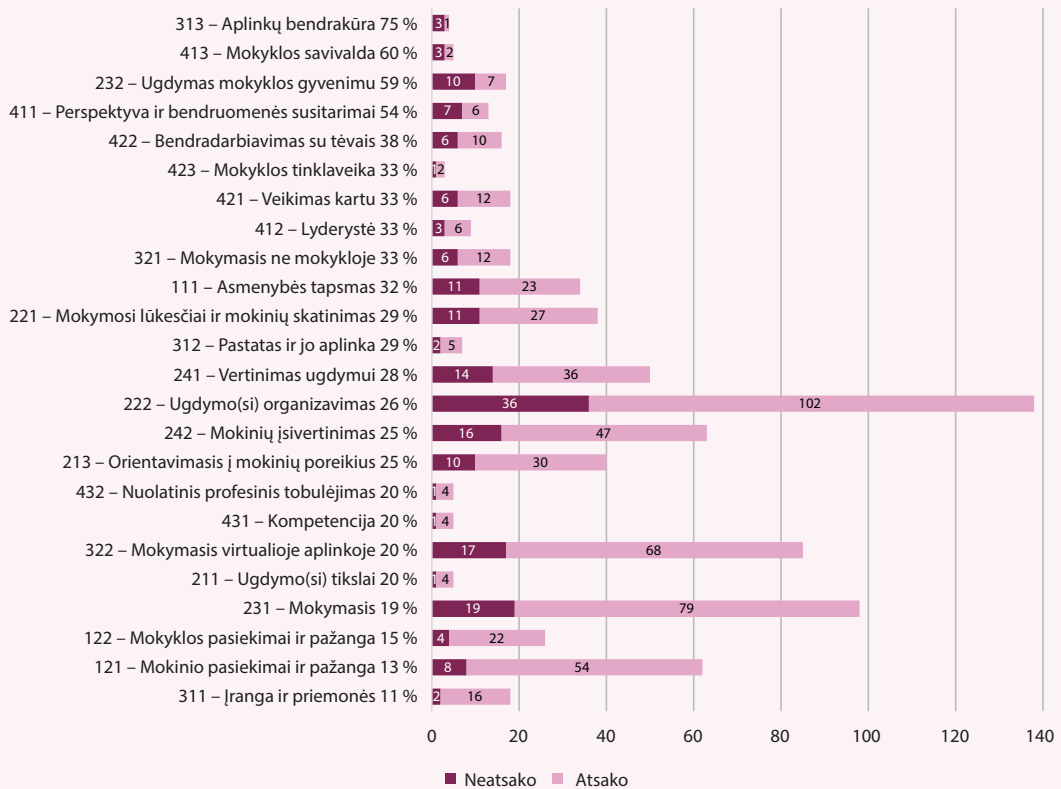
Mokinių pasiekimai

Pildant mokyklų įsivertinimo ir pažangos anketą, mokyklų buvo prašoma aprašyti 2020–2021 m. m. tobulintos veiklos poveikį mokiniams, nurodant, kaip keitėsi mokinių pasiekimų lygmenys. Dalis mokyklų (184 mokyklos arba apie 26 proc. visų mokyklų) pateikė netinkamus aprašymus, iš kurių nebuvo galima suprasti, ar tobulintų

veiklų rezultatai turėjo poveikį mokinių pasiekimams.

6 paveiksle nurodoma, kokia mokyklų tobulintų veiklų dalis (procentais) atitiko arba neatitiko mokinių pasiekimų pažangos aprašymus. Taip pat matome atvejų skaičių, nurodantį, keliuose aprašymuose nustatyta tobulintos veiklos ir mokinių pasiekimų aprašymų pažangos aprašymo atitiktis, o keliuose šio ryšio nepastebėta.

6 pav. 2020–2021 m. m. tobulintų veiklų poveikio mokinių pasiekimams aprašymų atitiktis pasiskirstymas (neatitiktis dalis procentais ir atvejų skaičius), N = 777

Pastaba. Iš viso apklausoje dalyvavo 786 mokyklos, iš jų 9 nepateikė atsakymo į šį klausimą. Paveiksle pateikiami 777 mokyklų atsakymai. Procentai skaičiuojami nuo atitinkamą veiklą tobulinti pasirinkusių mokyklų skaičiaus.

Šaltinis: Bendrojo ugdymo mokyklų 2020–2021 m. m. įsivertinimo ir pažangos anketos duomenys

Nustačius kvartilius, galima išskirti 4 tobulintų veiklų grupes: pirmąją grupę sudaro tobulintos veiklos, kurių poveikio mokinių pasiekimų pažangai aprašymai pateikti geriausiai, – nustatyta iki 20 proc. netinkamų aprašymų; antrojoje grupėje netinkamų atsakymų dalis – nuo 21 iki 29 proc., trečiojoje grupėje – nuo 30 iki 40 proc., o ketvirtojoje grupėje užfiksuota daugiausiai neatitikimų tarp mokyklų tobulintos veiklos ir mokinių pasiekimų pažangos aprašymų. Į šią – pasutiniają – grupę pateko tokios tobulintos

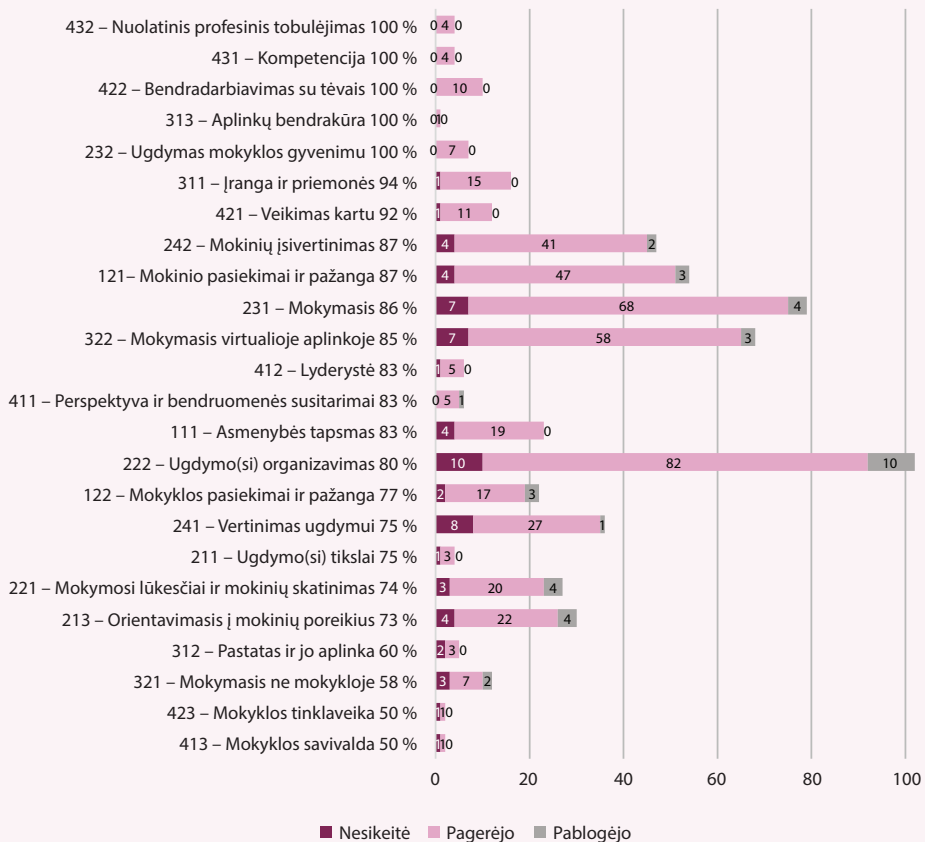
veiklos kaip „Bendradarbiavimas su tėvais“ (netinkamų aprašymų dalis 38 proc.), „Ugdymas mokyklos gyvenimu“ (59 proc.), „Aplinkų bendrakūra“ (75 proc.).

Būtina atkreipti dėmesį, kad nustatytas tobulintos veiklos ir mokinių pasiekimų pažangos aprašų ryšio trūkumas nereiškia, kad tobulinta veikla nepakankama ar neveiksni. Neatitikimai tarp poveikio mokinių pasiekimams aprašymo ir tobulintų veiklų gali atsirasti dėl skirtingo ir nevienareikšmio tobulintų veiklų ir pasiekimų sąsajų pobūdžio:

vienos veiklos turi tiesioginę įtaką mokinių pasiekimams (pavyzdžiui, „Mokymasis“, „Mokymasis virtualioje aplinkoje“, „Mokinio pasiekimai ir pažanga“ ir pan.), o kitos nukreiptos į kontekstą ir procesus, kurie tik ilginiui prisideda prie mokinių pasiekimų pokyčių (pavyzdžiui, „Įranga ir priemonės“) ir kuriuos sunku identifikuoti ir aprašyti.

Atliekant tolesnį mokyklų 2020–2021 m. m. tobulintų veiklų poveikio mokinių pasiekimams tyrimą, analizuojami tik tinkamai pateikti mokinių pasiekimų aprašymai. Apibendrinta informacija apie mokyklų 2020–2021 m. m. tobulintų veiklų poveikį mokinių pasiekimams pateikiama 7 paveiksle.

7 pav. 2020–2021 m. m. mokyklų tobulintų veiklų poveikis mokinių pasiekimams (mokinių pasiekimų gerėjimas procentais ir atvejų skaičius), N = 579

Pastaba. Iš viso apklausoje dalyvavo 786 mokyklos, iš jų 207 nepateikė tinkamo atsakymo į šį klausimą. Paveiksle pateikiami 579 mokyklų atsakymai. Procentai skaičiuojami nuo atitinkamą veiklą tobulinti pasirinkusių mokyklų skaičiaus.

Šaltinis: Bendrojo ugdymo mokyklų 2020–2021 m. m. įsivertinimo ir pažangos anketos duomenys

Visos mokyklų tobulintos veiklos turėjo akivaizdų poveikį mokinių pasiekimams, skirtingai nuo poveikio mokyklos pažangai.

Suskirsčius kvartiliais, pagal poveikį mokinių pasiekimams galima išskirti 4 tobulintų veiklų grupes: pirmąją grupę sudaro veiklos,

kurių teigiamas poveikis siekia 60 proc.; antroje grupėje teigiamas veiklų tobulinimo poveikis siekia nuo 61 iki 79 proc. jas vykdžiusiose mokyklose; trečiojoje grupėje – nuo 80 iki 89 proc., o ketvirtąją grupę sudaro veiklos, kurios turėjo teigiamą poveikį mokinių pasiekimams beveik visose ar visose mokyklose (nuo 90 iki 100 proc.). Susirūpinimą turėtų kelti tos veiklos, kurių tobulinimas darė ne tik teigiamą, bet ir neigiamą poveikį mokinių rezultatams, – apie 10 proc. mokyklų, pasirinkusių tobulinti ugdymo(si) organizavimą, teigia, kad mokinių pasiekimai sumažėjo. Tikėtina, kad pandemijos sukulto karantino sąlygoti ugdymo(si) proceso organizavimo ypatumai (pavyzdžiui, nuotolinis mokymas, priemonių ir patirties stoka), galėjo turėti neigiamą pasekmių mokinių rezultatams.

Žvelgiant į tobulintų veiklų sąsajas su mokinių pasiekimų pažanga, matyti, kad būtų neteisinga apie mokyklų sėkmes ar nesėkmes spręsti tik iš tobulintos srities ar konkrečios veiklos pavadinimų. Pavyzdžiui, sunku paaiškinti, kodėl radikaliai skirtingą poveikį mokinių pasiekimams turėjo tokie tarpusavyje panašūs tobulintos veiklos aspektai kaip „Įranga ir priemonės“ (94 proc.) ir „Pastatas ir jo aplinka“ (60 proc.). Dalį šių skirtumų galima paaiškinti nedidele mokyklų imtimi (16 ir 5 atvejai). Kita vertus, skaičiuojant tikrai didelis tos pačios srities rodiklių išsibarstymas, tad, norint išsiaiškinti tikrąsias tobulintų veiklų sėkmingo ir nesėkmingo poveikio priežastis, reiktų atlikti gilesnę kokybinę atvejų analizę.

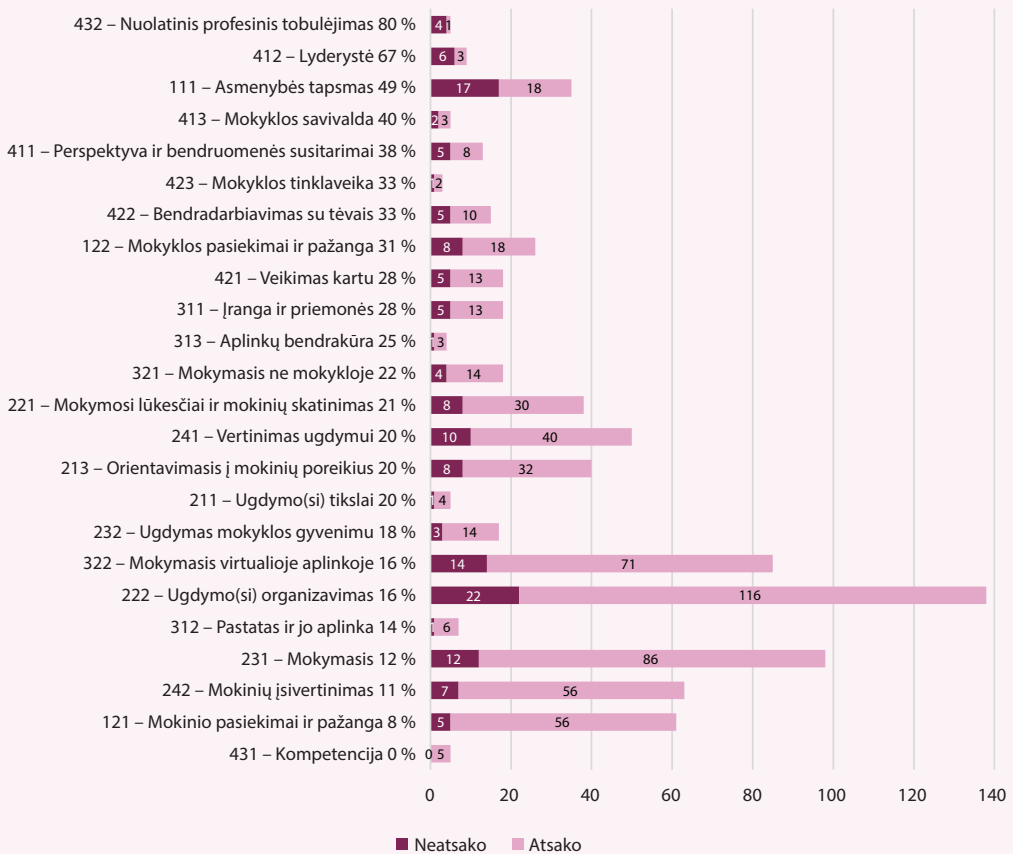

Mokinių pažanga

Mokyklų įsivertinimo ir pažangos anketoje mokyklos pateikė atsakymus į klausimą, kokį poveikį 2020–2021 m. m. tobulintos veiklos turėjo mokinių pažangai. Kaip ir anksčiau aptartų pirmųjų dviejų klausimų

atveju, ne visoms mokykloms pavyko aprašyti tobulintų veiklų poveikį mokinių pažangai – iš 776 atsakiusių mokyklų 154 (19,8 proc.) mokykloms nepavyko tinkamai aprašyti, kaip tobulinta veikla paveikė mokinių pažangą.

8 pav. 2020–2021 m. m. tobulintų veiklų poveikio mokinių pažangai aprašymų atitikties pasiskirstymas (neatitikties dalis procentais ir atvejų skaičius), N = 622

Pastaba. Iš viso apklausoje dalyvavo 786 mokyklos, iš jų 10 nepateikė atsakymo į šį klausimą. Iš atsakymą pateikusių 776 mokyklų, tinkamą tobulintų veiklų poveikio mokinių pažangai aprašymą pateikė 622 mokyklos. Procentai skaičiuojami nuo atitinkamą veiklą tobulinti pasirinkusių mokyklų skaičiaus.
Šaltinis: Bendrojo ugdymo mokyklų 2020–2021 m. m. įsivertinimo ir pažangos anketos duomenys

Pirmoje grupėje netinkami poveikio mokinių pažangai aprašymai sudaro iki 19 proc. atvejų, antroje grupėje – nuo 20 iki 30 proc., trečioje – nuo 31 proc. iki 48 proc. ir ketvirtoje grupėje – iki 80 proc. atvejų. Didžiausia netinkamų atsakymų dalis nustatyta tobulintų „Nuolatinio profesinis tobulėjimo“ (80 proc.), „Lyderystės“ (67 proc.), „Asmenybės tapsmo“ (49 proc.), „Mokyklos savivaldos“ (40 proc.) veiklų poveikio mokinių pažangai aprašymuose. Kai kurios į ketvirtąją grupę patekusios veiklos (pavyzdžiui, „Lyderystė“, „Asmenybės tapsmas“) taip pat išsiskiria netinkamų atsakymų skaičiumi, aprašant veiklos poveikį mokinių pasiekimų pažangai. Galima daryti išvadą, kad šių tobulintų veiklų poveikio mokiniams identifikavimas mokykloms kėlė nemažai sunkumų.

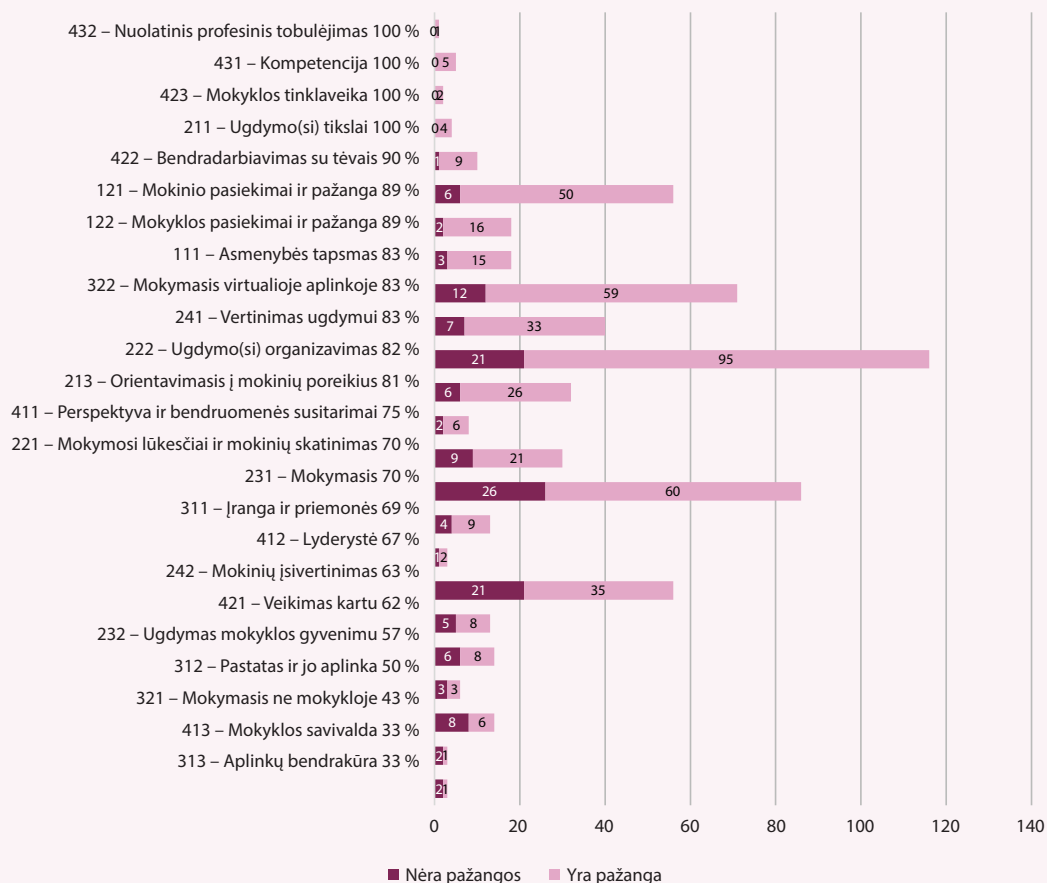
Atliekant mokyklų tobulintų veiklų poveikio mokinių pažangai tyrimą, analizuojami tik suprantamai ir aiškiai pateikti mokinių pažangos aprašymai. Mokyklų įgyvendintas veiklų tobulinimas galėjo turėti poveikį mokinių pažangai arba galėjo jo neturėti. Apibendrinta informacija apie mokyklų 2020–2021 m. m. tobulintų veiklų poveikį mokinių pažangai pateikiama 9 paveiksle.

Suskirsčius kvartiliais, pagal poveikį mokinių pažangai, galima išskirti 4 tobulintų

veiklų grupes: pirmąją grupę sudaro veiklos, kurių teigiamas poveikis siekia iki 60 proc., – tai santykinai mažą mokinių pažangą generuojančios sritys. Antroje grupėje teigiamas veiklų tobulinimo poveikis siekia nuo 61 iki 80 proc. Trečioji – vidutinio poveikio grupė – teigiamas poveikis nustatytas nuo 81 iki 89 proc. mokyklų, pasirinkusių tobulinti šios grupės veiklas. Ketvirtąją grupę sudaro veiklos, kurios turėjo teigiamą poveikį mokinių pažangai beveik visose ar visose mokyklose (nuo 90 iki 100 proc.).

Analizuojant duomenis, nustatyta tam tikrų skirtumų tarp tobulintų veiklų poveikio mokinių pasiekimams ir mokinių pažangai. Lyginant tų pačių tobulintų veiklų poveikį mokinių pasiekimams ir pažangai, galima pastebėti skirtingą poveikio mastą (palyginimas santykinis, labiau fiksuojantis tendenciją). Skirtumai pastebėti tokiose srityse kaip „Aplinkų bendrakūra“, „Mokyklos tinklaveika“, „Ugdymas mokyklos gyvenimu“. Tobulinta veikla turėjo panašų poveikį ir mokinių pasiekimams, ir pažangai tokiose veiklos srityse kaip „Nuolatinis profesinis tobulėjimas“, „Kompetencija“, „Asmenybės tapsmas“, „Mokymasis virtualioje aplinkoje“, „Mokinio pasiekimai ir pažanga“.

9 pav. Mokyklos veiklų, tobulintų 2020–2021 m. m., pasiskirstymas pagal poveikį mokinių pažangai (poveikis mokinių pažangai procentais ir atvejų skaičius), N = 622

Pastaba. Iš viso apklausoje dalyvavo 786 mokyklos. Iš atsakymą pateikusių 786 mokyklų, tinkamą tobulintų veiklų poveikio mokinių pažangai aprašymą pateikė 622 mokyklos. Procentai skaičiuojami nuo atitinkamą veiklą tobulinti pasirinkusių mokyklų skaičiaus.

Šaltinis: Bendrojo ugdymo mokyklų 2020–2021 m. m. įsivertinimo ir pažangos anketos duomenys

Veiklos, kurias Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklos planavo tobulinti 2021–2022 m. m.

Mokyklos, kaip ir visos kitos organizacijos, turi strategiškai planuoti veiklą, kad nuolat kintančioje aplinkoje galėtų sėkmingai siekti užsibrėžtų tikslų ir įgyvendintų pagrindinę mokyklos misiją.

Pateikus mokykloms pildyti įsivertinimo ir pažangos anketą, buvo prašoma nurodyti veiklas, kurias mokyklos planuoja tobulinti 2021–2022 m. m. Mokyklų pasiskirstymas pagal 2020–2021 m. m. tobulintas ir 2021–2022 m. m. planuojamas tobulinti veiklas pateikiamas 10 paveiksle.

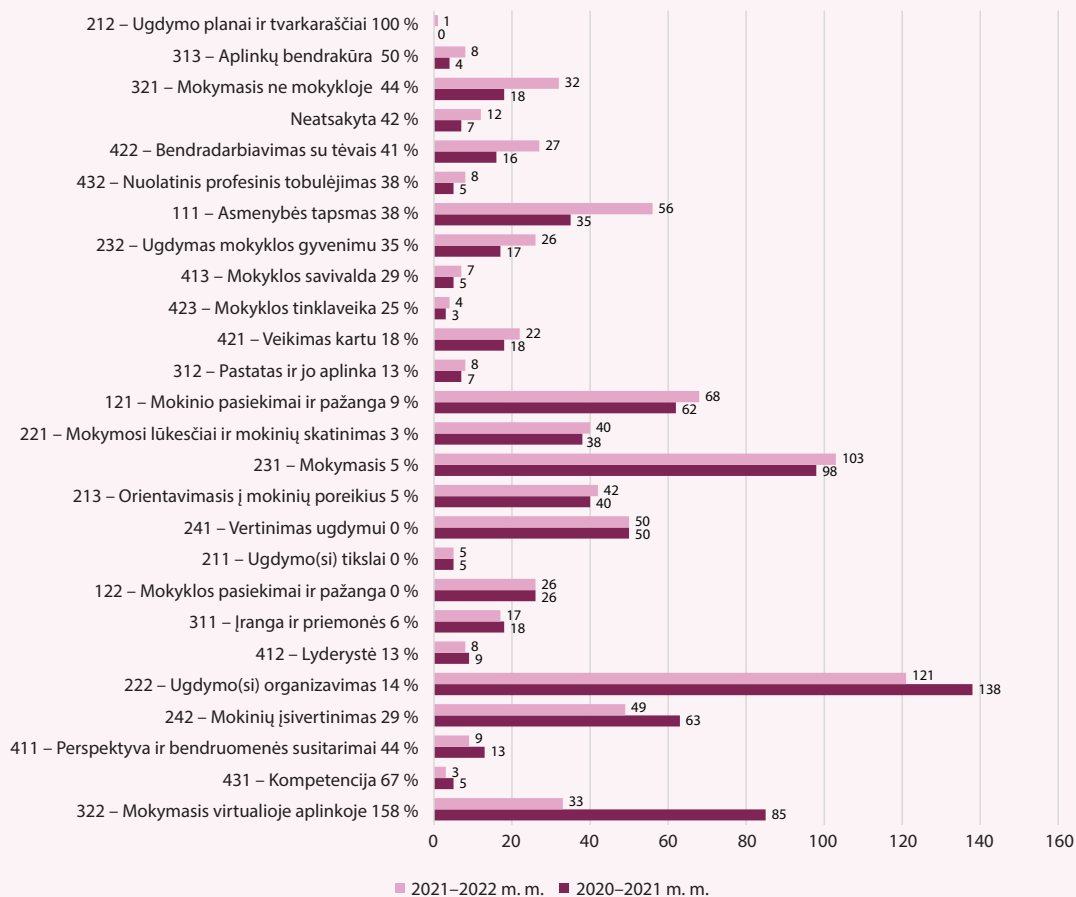
Pagal tobulinamų veiklų pasirinkimo pokyčius, veiklas galima suskirstyti į keturias grupes. Pirmoji grupė – veiklos, kurias mokyklos planuoja rinktis rečiau (visos veiklos su neigiamais procentais). Didžiausias pokytis susijęs su rodikliu „Mokymasis virtualioje aplinkoje“ – gali būti, kad po 2020–2021 m. m. mokyklos jautėsi sukaupusios nemažos nuotolinio mokymo(si), taigi – ir mokymosi virtualioje aplinkoje, patirties ir įgūdžių. Kita vertus, nepaisant didelio pokyčio, liko pakankamai didelė mokyklų dalis, kurioms šis rodiklis išliko aktualus. Panašiai galima būtų interpretuoti ir sumažėjusį mokyklų dėmesį „Ugdymo(si) organizavimui“.

Antrąją grupę sudaro veiklos, kurių pasirinkimo dažnis reikšmingai nepakito (visos veiklos nuo 0 iki 14 proc.). Trečiąją grupę sudaro veiklos, kurių pasirinkimo dažnis išaugo (visos veiklos nuo 18 iki 38 proc.). Galiausiai, ketvirtąją grupę sudaro veiklos, kurių pasirinkimo dažnis reikšmingai išaugo (nuo 44 proc.). Apskritai, nereikėtų su-reikšminti skirtumų, kurie procentine iš-raiška atrodo pakankamai dideli. Didelė dalis 2021–2022 m. m. pasirinktų tobulinti veiklų nesiekia ir 5 proc. bendroje tobulin-tinų veiklų skalėje. Vieno ar kelių procentų skirtumas tarp skirtingais mokslo metais tobulintų veiklų nėra labai reikšmingas, nors sudaro pakankamai didelį procentinį pokytį.

Pastebimas išaugęs mokyklų dėmesys tokioms veiklos sritims kaip „Asmenybės tapsmas“, „Bendradarbiavimas su tėvais“, „Mokymasis ne mokykloje“. Dėmesys kiekvieno mokinio asmenybės ūgčiai (mokinio asmenybės brandai, individualias galimybes atitinkantiems mokymosi pasiekimams ir pažangai), anot *Geros mokyklos koncepcijos* (2015) kūrėjų, – esminė sėkmingos mokyklos misijos įgyvendinimo prielaida. Pandemijos įtaką mokinių savijautai nagrinėjantys tyrėjai pastebi, kad neigiamas pandemijos poveikis pasireiškia sumažėjusia mokinių motyvacija ir susidomėjimu, taigi tikėtina, kad glaudesnis bendradarbiavimas su tėvais bei netradicinės mokymosi aplinkos byloja apie mokytojų pastangas ieškoti būdų, kaip spręsti šias problemas.

10 pav. Mokyklų pasiskirstymas pagal 2020–2021 m. m. tobulintas veiklas (N = 785) ir 2021–2022 m. m. planuotas tobulinti veiklas (N = 785), skirtumas tarp tobulintų ir numatomų tobulinti veiklų procentais ir atvejų skaičius

Pastaba. Iš viso apklausoje dalyvavo 786 mokyklos.

Šaltinis: Bendrojo ugdymo mokyklų 2020–2021 m. m. įsivertinimo ir pažangos anketos duomenys

Priežastys, galėjusios turėti įtakos mokyklų ir mokinių pažangai

Kokios priežastys gali lemti, kad vienos mokyklos, tobulindamos atitinkamą sritį, pasiekia gana reikšmingų rezultatų, o kitos nepasiekia? Pavyzdžiui, dvi mokyklos – A ir B – tobulino 242 veiklą. Mokykla A įvardija pasiekusi rezultatą – įvardytas teigiamas poveikis mokyklos pažangai, o mokykla B nurodo nepasiekusi rezultato. Kokie mokyklos lygmens veiksniai galėjo tai nulemti? Kodėl vieni tobulina ir nepasiekia pažangos, kiti – tobulina ir pasiekia?

Įvairios priežastys lemia, kodėl vienos mokyklos pasiekia pažangos, o kitoms nepavyksta to padaryti. Kartais mokykla gali nepasiekti pažangos, nes įdėtos pastangos nepakankamos, o kartais – pasiektą pažangą sunku įvertinti, nes ji susideda iš sunkiau pamatuojamų atskirų veiklų rezultatų. Paprasta fiksuoti pažangą veikloje „Įranga ir priemonės“, nes tam pakanka aprašyti naujai įgytas ugdymo priemones. Nesunku įvertinti veiklos „Mokinio pasiekimai ir pažanga“ pokytį – tam tereikia pasitelkti nuolat matuojamus mokinių ugdymo(si) rezultatus, tačiau gerokai sudėtingiau konstatuoti teigiamus pokyčius tokiose veiklose, kurios apibūdinamos rodikliais „Lyderystė“ ar „Veikimas kartu“.

Papildomos painiavos konstatuojant pažangą įneša ir vieningos pažangos sampratos trūkumas. Kaip pastebima jau minėto tyrimo „Bendrojo ugdymo mokyklų bendruomenės mokyklos pažangos samprata, orientuojantis į *Geros mokyklos koncepciją*“ išvadose, „vienos mokyklos pažangos sampratos nėra – vieni daugiau akcentuoja mokyklos veiklos

rezultatą, kiti – procesą, tretį nurodo abu sandus. Tačiau jų minimas rezultatas arba menkai koreliuoja, arba nekoreliuoja su *Geros mokyklos koncepcijoje* nurodytais trimis sąveikaujančiais sandais: mokinio branda, pažanga, akademiniais pasiekimais“ (Targamadzė, Žibėnienė, Česnavičienė, 2018). Nors veiklos įsivertinimą atliekančios mokyklos vadovaujasi metodologinėmis gairėmis ir rodikliais, tačiau kiekviena mokykla pažangos rezultatus interpretuoja savaitei, tai priklauso nuo specifinės tos mokyklos situacijos, todėl ir pažangos vertinimas neišvengiamai yra kontekstualus.

Dar vienas subjektyvus, bet reikšmingas veiksnys, galintis nulemti skirtingus įsivertinimo rezultatus ir pasiektos pažangos vertinimą – požiūris į mokyklų įsivertinimo procesą ir jo naudos suvokimas. Mokslinių tyrimų duomenimis, neretai bendrojo ugdymo mokyklose įsivertinimas atliekamas formaliai, nesuvokiant proceso esmės (Tumlovskaja, Prakapas, 2020). Nesistengiama ieškoti bei pateikti duomenimis pagrįstų įrodymų – pažanga konstatuojama be platesnio pagrindimo, įrodymo ar tinkamų duomenų. Kai kurios mokyklos pateikia daug įvairių statistinių duomenų, iš kurių daryti pagrįstą išvadą apie pažangą – sunku, nes jie nesusiję su nurodytu tobulintos veiklos rodikliu arba iš jų neįmanoma nuspręsti, kaip pasikeitė situacija, lyginant su ankstesniais metais (ankstesnių metų duomenys nepateikiami). Padarytą pažangą pagrindžiančiuose mokyklų atsakymuose nepateikiami duomenys apie iš anksto suplanuotą pokytį kaip tam tikros tobulintos veiklos rezultatą – apie padarytą pažangą spręsti galima tik iš siekinių įvardijimo ir pasiektos rezultato palyginimo su planu.

Atlikta trijų atvirų 2020–2021 m. m. Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklų veiklos įsivertinimo ir pažangos anketos klausimų analizė dar kartą patvirtina mokslininkų užfiksuotą mokyklų įsivertinimo proceso kokybės trūkumą. Siekiant, kad įsivertinimo procesas būtų sėkmingas, mokyklų administracija turėtų skirti daugiau dėmesio įsivertinimo proceso organizavimui, duomenų analizei, reflektavimui.

Išvados

1. Remiantis 2020–2021 m. m. mokyklų veiklos įsivertinimo ir pažangos duomenimis, nustatyta, kad dažniausiai mokyklos renkasi tobulinti tas veiklas, kurios tiesiogiai susijusios su pagrindine mokyklos misija: „Ugdymo(si) organizavimas“, „Mokymasis“, „Mokymasis virtualioje aplinkoje“, „Mokinių įsivertinimas“, „Mokinio pasiekimai ir pažanga“.

2. Didelėje mokyklų atsakymų dalyje nenustatyta ryšio tarp tobulintų veiklų ir mokyklos pažangos, mokinių pasiekimų ir pažangos. Gali būti, kad didelei daliai anketas pildžiusių mokyklų nepavyko rasti arba pateikti tinkamų tobulintos veiklos poveikio įrodymų.

3. Nustatyta, kad didžiausias teigiamas 2020–2021 m. m. mokyklų tobulintų veiklų poveikis mokyklos pažangos, mokinių

pasiekimų ir pažangos sritims – tiesiogiai su mokymo(si) procesu susijusiose veiklose, tokiose kaip „Ugdymo(si) organizavimas“, „Mokymasis virtualioje aplinkoje“, „Mokymasis“, „Mokinio pasiekimai ir pažanga“, „Mokinių įsivertinimas“. Pažymėtina, kad šias veiklas mokyklos dažniausiai rinkosi tobulinti.

4. Galima konstatuoti problemą, susijusią su veikla „Ugdymo(si) tikslai“. Per mažas dėmesys šiai veiklai kelia susirūpinimą, nes svarbiausiu ugdymo(si) tikslu mokyklose dažnai tampa orientavimasis tik į išoriniu vertinimu matuojamus mokinių pasiekimus – NMPP, PUPP, VBE.

5. Analizuojant atsakymus į įsivertinimo ir pažangos anketos klausimus, pastebėtas laisvas sąvokos „pažanga“ interpretavimas. Taikant anketos pildymo metodiką, atsakymas turi būti pagrįstas duomenimis, tačiau neretai pažanga konstatuojama nepateikiant tinkamų, pažangą pagrindžiančių įrodymų.

Rekomendacijos

Mokykloms:

1. Įvertinti realų tobulintinių mokyklos veiklų poreikį, nusprendžiant, kam bus skiriama daugiau dėmesio ir pastangų – toms sritims, kurias mokykla laiko silpnosiomis, ar toms, kuriomis didžiuojasi ir laiko išskirtiniu savo požymiu.

2. Pažangos aprašymą derėtų sieti su pasirinkta tobulinti veikla, o pažangos aprašyme išdėstyti tobulintos veiklos poveikį. Patartina daugiau dėmesio skirti ryšiui tarp tobulintų veiklų ir pokyčių nustatyti.

3. Daugiau dėmesio skirti veiklai, įvardijamai rodikliu „Ugdymo(si) tikslai“, nes jos tobulinimas leistų kokybiškiau realizuoti platesnius mokyklai keliamus ir Švietimo įstatyme apibrėžtus tikslus.

4. Atkreipti dėmesį į retai tobulinamą mokyklos veiklos sritį „Lyderystė ir vadyba“ ir šios srities veiklas, įvardijamas rodikliais „Mokyklos tinklaveika“, „Perspektyva ir bendruomenės susitarimai“, „Mokyklos savivalda“, „Kompetencija“ ir „Nuolatinis profesinis tobulėjimas“.

5. Aptarti sąvokos „pažanga“ sampratą ir apie jos egzistavimą spręsti tik įrodymais grindžiamais duomenimis. Pastarieji turėtų būti dinaminiai (liudijantys kaitos kryptį per kiek ilgesnį laikotarpį); kontekstiniai (liudijantys mokyklos vietą tam tikrame platesniame kontekste) ir rodyti planingą kaitą (rezultatų santykis su išsikeltais planais).

Būsimų įsivertinimo klausimynų rengėjams:

1. Rekomenduojama mažinti Mokyklų veiklos įsivertinimo ir pažangos anketos klausimų kiekį, vengiant besidubliuojančių klausimų blokų, tokių kaip „Mokyklos pažanga“ ir „Mokinių pažanga“, nes jie dažniausiai yra arba turėtų būti tapatūs: mokyklos pažanga apima ir mokinių pažangą.

2. Siekiant užtikrinti, kad įsivertinimo anketas pildančios mokyklos vadovautųsi vieninga pažangos samprata, prie klausimų pateikti pagrindinių jame naudojamų sąvokų, tokių kaip pažanga, apibrėžimą.

Literatūra

Bakonis E. Savivaldybių švietimo pažangos ataskaitos: prasmės paieškos. 2019, Nr. 5 (176) ISSN 2669-0977. Švietimo, mokslo ir sporto ministerija. Prieiga internete: https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/2020/07/Savivaldybiu-svietimo-pazangos-ataskaitos_Internetui.pdf.

Dziuričienė V., Malčiauskienė A., Prakapas R., Saranienė O., Simonaitienė B., Valuckienė J., Vilūnienė V. (2021). Bendrojo ugdymo programas vykdančių mokyklų pažangos stebėsenos išorinio vertinimo modelis. Parengta Europos socialinio fondo ir Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšomis, įgyvendinant projektą Nr. 09.2.1-ESFA-V-706-03-0001 „Neformaliojo vaikų švietimo, ikimokyklinio, priešmokyklinio ir bendrojo ugdymo vertinimo, įsivertinimo tobulinimas ir plėtotė“. NŠA. TMC. Prieiga internete: https://www.esinvesticijos.lt/media/force_download/?url=/uploads/main/esproducts/docs/117846_0ddbe12322b79c22f7221a09d454a631.pdf.

Formaliojo švietimo kokybės užtikrinimo sistemos koncepcija. Švietimo ir mokslo ministro 2008 m. lapkričio 24 d. įsakymu Nr. ISAK-3219. Prieiga internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.332022>.

Geros mokyklos koncepcija (2015). Prieiga internete: *V-1308 Dėl Geros mokyklos koncepcijos patvirtinimo (e-tar.lt)*.

Gudaitė L. 2021 m. pranešimas „Mokyklos įsivertinimo rezultatų ataskaitos analizavimas ir svarstymas mokyklos bendruomenėje“. Vaizdo konferencija „Duomenų analizė, interpretavimas ir panaudojimas tobulinant mokyklos veiklą“. NŠA: 2021. Prieiga internete: https://www.youtube.com/watch?v=ql70lv4S_zk.

Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas. Prieiga internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.1480/asr>.

Lietuvos švietimo reformos gairės: straipsnių rinkinys. Lukšienė M. „Atsinaujinimo (kaitos) nuostata ir poreikis“. Lietuvos kultūros ir švietimo ministerija. Valstybės leidybos centras. Prieiga internete: https://ml100.ugdome.lt/darbai/LIETUVOS_SVIETIMO_REFORMOS_GAIRES.pdf.

Mikėnė S., Gailiūtė E. Pažangos samprata mokyklose (pagal mokyklų įsivertinimo duomenis). Tyrimo ataskaita. NŠA, 2020. Prieiga internete: <https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/2020/07/Pazangos-samprata-mokyklose.pdf>.

Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2016 m. kovo 29 d. įsakymas Nr. V-267 „Dėl Mokyklos, įgyvendinančios bendrojo ugdymo programas, veiklos kokybės įsivertinimo metodikos patvirtinimo“. Prieiga internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/4ee6e9e0fc9911e5bf4ee4a6d3cdb874>.

Nacionalinė švietimo agentūra. Vidinis projektas: „Geras mokymasis geroje mokykloje (įsivertinimo ir veiklos tobulinimo integralumas)“ 2018–2021 m. Prieiga internete: <https://www.nsa.smm.lt/svietimo-pagalbos-departamentas/isivertinimas/naudinga-informacija/projektai/>.

Nuotolinis vaikų ugdymas pandemijos dėl COVID-19 metu: grėsmės ir galimybės ekosistemi- niu požiūriu. Sudarė: Roma Jusienė, Virginija Būdienė, Gražina Gintilienė, Sigita Girdzijauskienė, Irena Stonkuvienė. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2021.

Prakapas R. (2010) Mokyklų savęs vertinimas: procesas ir duomenų panaudojimas. Švietimo problemos analizė, 8 (48) 1–12.

Sahlberg P. (2005). Kaip suprantamas mokymasis. Konferencijų medžiaga. Prieiga internete: <https://www.mtp.smm.lt/dokumentai/InformacijaSvietimui/KonferencijuMedziaga/200505Sahlberg.doc>.

Survutaitė D., Bacys V., Balčiūnas S., Čiuladienė G., Petkūnienė V., Sičiūnienė V., Vilkonienė M. (2015). Bendrojo ugdymo mokyklų veiklos kokybės įsivertinimo rekomendacijos. Prieiga internete: <https://balbieriskis.prienai.lm.lt/dok/formos/rekomendacijos.pdf>.

Survutaitė D., Venclovė R. (2013). Mokyklos įsivertinimo reikšmė ugdymo kokybei gerinti. Pedagogika, 110, 66–71.

Smilgienė J. (2015) *Ikimokyklinių įstaigų pedagogų mokymo(si) organizacijoje patirčių reikšmingumas ugdymo(si) kokybei*. Daktaro disertacija. ŠU: 2015. Prieiga internete: <http://talpykla.elaba.lt/elaba-fedora/objects/elaba:11920978/datastreams/MAIN/content>.

Targamadžė V., Žibėnienė G., Česnavičienė J. Bendrojo ugdymo mokyklų bendruomenės mokyklos pažangos samprata, orientuojantis į Geros mokyklos koncepciją. Tyrimo ataskaita. NŠA, 2018. Prieiga internete: <https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/2020/09/Tyrimo-ataskaita-Bendrojo-ugdymo-mokyklų-bendruomenės-mokyklos-pazangos-samprata-orientuojantis-i-Geros-mokyklos-koncepcija.pdf>.

Tumlovskaja J., Prakapas R. (2020). Bendrojo ugdymo mokyklos veiklos kokybės įsivertinimo sėkmę lemiantys veiksniai: Lietuvos atvejis. Pedagogika, t. 137, Nr. 1, p. 105–116. Prieiga internete: <https://repository.mruni.eu/bitstream/handle/007/16633/1104-Article%20Text-5194-1-10-20200604.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

Vaiko individualios pažangos stebėjimo ir vertinimo bendrojo ugdymo mokyklose tyrimo rezultatai. 2016 m. ir 2018 m. bendrojo ugdymo mokyklų apibendrintų įsivertinimo ir Nacionalinei mokyklų vertinimo agentūrai pateiktų duomenų analizė. ŠMSM, NMVA. UAB „Eurointegracijos projektai“ 2019. Prieiga internete: https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/2020/01/Tyrimo_rezultatai_NMVA-2020-01-14_FIN.pdf.

Valstybinė švietimo 2013–2022 metų strategija, patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2013 m. gruodžio 23 d. nutarimu Nr. XII-745 „Dėl Valstybinės švietimo 2013–2022 metų strategijos patvirtinimo“. Prieiga internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.463390>.

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

Finansuojama Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšomis

© Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija

© Nacionalinė švietimo agentūra

Vilnius, 2022